

BUSCH BÉLA

A személyiség büntetőjogi védelme, különös tekintettel a fegyveres testületek keretében megvalósuló deliktumokra

I. rész

„Soha ezelőtt a Földön ennyi ember nem hitte, hogy vannak emberi jogai, s hogy azokat tiszteletben kell tartani, továbbá azt sem, hogy azok tiszteletben tartása és védelme a kormányok kötelezettsége.”

(Thomas Buergenthal)

Az utóbbi évtizedekben az emberi személyiség kérdései a társadalmi és a tudományos érdeklődés előterébe kerültek. A személyiség jogi védelme – a mai értelemben – viszonylag új keletű jogintézmény, a hazai szabályozás pedig egyáltalán nem tekintet vissza hosszú múltra. A személyiség védelmének jogi lehetőségei és szükségszerűsége körül dúló viták korántsem tekinthetők lezártaknak, sőt a társadalmi, technikai fejlődés egyre újabb problémákat állít az elmélet és a gyakorlat elé. A kérdések nem kizárólag a jogalkotónak és a jogalkalmazónak okoznak fejtörést, hanem komplex problémát jelentenek az egész társadalom számára.

„A személyiség jogi védelmének a fontosságát hangsúlyozta a Firenzében 1974 októberében tartott Világkongresszus, amelyet a Bírák Nemzetközi Szövetsége rendezett. A kongresszus fő témája a magánélethez fűződő jogok oltalmának a kérdése volt. Angello de Mattia főelőadói jelentése kiemelte a személyiségvédelemmel kapcsolatos igazságszolgáltatási feladatok hatékonyságának, a sajtó munkatársai önfegyelmének és új közösségi erkölcsi szemlélet kialakításának a szükségességét.”¹

Az 1970-es évek elejétől megélénkült jogirodalom szerint a személyiségi jogvédelem tetszhalálának az volt az oka, hogy a sértettek nem tudtak a büntető, illetve a polgári bíróságok által nyújtható védelemről, valamint az, hogy a Polgári Törvénykönyv nem ismerte a nem vagyoni kártérítést, ezért nem volt a személyiségi jogvédelemnek adekvát szankciója.²

DR. BUSCH BÉLA – habilitált egyetemi docens az ELTE ÁJK Büntetőjogi Tanszékén.

¹ Ismerteti: RÁCZ GYÖRGY: Bírák Világkongresszusa Firenzében. (Jogtudományi Közlöny, Bp., 1975. évi 5. sz. 182–285. old.)

² SÓLYOM LÁSZLÓ: A személyiségi jogok elmélete. (KJK, Bp., 1983. 13. old.)

A különböző tanulmányok arra is rámutattak, hogy a személyhez fűződő jogok védelmét általában kimondó generál klauzulát nehéz alkalmazni.³

A jogalkotó számára világossá vált, hogy a személyiségvédelem olyan jogintézmény, amely az élet minden területén jelen van, bárkinek bármikor szüksége lehet rá. Ezért lenne fontos, hogy az ezzel kapcsolatos lehetőségek minden állampolgár számára ismertté váljanak, ne legyen többé a személyiségvédelem misztikus, elvont jogi fogalom, hanem a benne rejlő lehetőségek legyenek valóságosak, illetve tárulkozzanak fel kézzelfogható módon.

További nehézséget okozott az a tény is, hogy még ha valaki át is látta volna jogi lehetőségeit ezen a téren, biztosan megtorpant joga érvényesítése előtt, mert hiányoztak a bírói gyakorlat példái, amelyek megmutatták volna, hogy igenis van értelme a bírósághoz fordulni, nem jelentéktelen az ügy. Sokan szemet hunytak személyes sérelmük felett, nem látván, hogy személyiségük s értékeinek védelme nemcsak az egyén, hanem a közösség számára is nagyon fontos.

Felmerültek olyan érvek is, amelyek szerint az emberek az őket ért személyes sérelem esetén azért nem fordulnak bírósághoz, mert úgy vélik, hogy nem érdemes az ilyesmire időt pazarolni. Az emberi tudatban ott munkálkodhat, hogy milyen hosszadalmasak a bírósági procedúrák, a végső döntéshez esetleg több kellemetlen tárgyaláson át vezet az út, így előfordulhat, hogy megcsappan az az első harag, érzelem, indulat, ami esetleg a keresetlevél benyújtására inspirált volna.

Vannak olyan álláspontok is, amelyek abban vélték felfedezni a passzivitás gyökerét, hogy nincs a társadalomban biztos, mindenki által elfogadott értékrendszer. Senki nem biztos abban, hogy az a szó vagy tett, ami őt olyan érzékenyen érintette, más előtt is igazolja-e majd felháborodásának olyan mérvét, amelynek alapján a bíróság a pert megindította.

Az itt felsorolt okokkal egyértelműen nem indokolható a személyiségvédelem szerepének viszonylagos elhanyagolt volta, a probléma igen összetett. Nehéz volna tisztán átlátni, hogy mi és milyen arányban vezetett ennek a helyzetnek a kialakulásához, de az egyértelműnek tűnik, hogy változásra van szükség, és ez az egész társadalom érdeke.

A személyiség fogalmának meghatározása igen nehéz, mert a személyiség bonyolult, összetett és ellentmondásos jellegű emberi valóság.⁴ Elválaszthatatlan a közösségtől, csak a közösség útján és által érvényesülhet, de viszonylag el is különül a közösségtől, s ez az elkülönülés adja a személyiség sajátos, egyéni jellegét. A

³ ERŐSS PÁL: Emberi mivoltunk polgári jogi védelme. (Magyar Jog, 1972. 668. old.); TÖRÖ KÁROLY: A személyiség polgári jogi védelme bíróságaink gyakorlatában. (Magyar Jog, 1971. 667. old.)

⁴ SÓLYOM I. M. 10. old.

személyiség alapja az ember testi-anyagi felépítése, a személyiség mégsem azonos az ember biológiai létével.

A személyiség nem csupán természeti, hanem az erre épülő társadalmi és jogi valóság megvalósulásának a feltétele, hogy a társadalom és a jogrendszer önálló és egyenrangú tagjának és jogi védelemre érdemes sajátos értékek ismerje el az emberi egyedet.

A személyiség részben a társadalomtudományok, részben pedig az embert vizsgáló tudományok kategóriája. A személyiség történelmi szerepéről beszél a történettudomány, s a személyiség problémáit állítja meghatározott szempontok vizsgálódásainak körébe a szociológia, a pszichológia, az etika stb. Ezekben a tudományágakban azonban hiába keressük a személyiség univerzális fogalmát, ezek a tudományok a problémát mindig csupán saját tárgyuk szempontjából vizsgálják, a személyiségnek csupán tárgyuk és módszerük szempontjából lényeges vonásait ragadják meg.

A szociológiának egyik alapfogalma a személyiség. E fogalomból azonban módszertani felfogásának megfelelően csupán a társadalmi szerep, illetve a társadalmi státusz problémáját ragadja meg.⁵

Hasonló a helyzet a pszichológiai személyiség fogalommal is. E tudományág a személyiség pszichológiai oldalát ragadja meg és a személyiség fogalmát is pszichológiai kategóriaként jellemzi.

Békés Imre a képességtől való elmaradásról beszélve jegyzi meg, hogy a képesség, a készség és a lelki jelenség egyaránt a szubjektumhoz kötött, a személyiséget tehát egyetlen aktuális pszichés megnyilvánulásból sem lehet kirekeszteni.⁶

Vígh József összefoglalása szerint az orvosok, pszichiáterek és pszichológusok a személyiség fogalmát rendszerint kiterjesztő értelemben használják, vagyis magát az embert mint a szomatikus és pszichés sajátosságok összességét tekintik személyiségnek.⁷

A személyiség szónak a különböző szakirodalomban többfajta jelentése van, de a köznyelvben sem mindig ugyanabban az értelemben használják. A magyar nyelv a személyiség fogalmát rendkívül árnyaltan értelmezi.

A köznyelv a személyiség fogalmán érti: a) valamely szempontból jelentős vagy érdekes személyt, b) egyéniséget, c) az egyént mint jogalanyt, s végül d) bizonyos eszmények, erkölcsi normák szolgálatában álló és azokat megközelítő értékes, tudatos egyéniséget. Az egymástól távol eső, többfajta értelmű szóhasználat közös

⁵ HELLER ÁGNES: Társadalmi szerep és előítélet. (Akadémiai Kiadó, Bp., 1966. 8. old.)

⁶ BÉKÉS IMRE: Gondatlanság a büntetőjogban. (Bp., 1974. 374. old.)

⁷ VÍGH JÓZSEF: Kriminológiai alapismeretek. (Tankönyvkiadó, Bp., 1992. 169. old.)

jellegzetessége, hogy mindig bizonyos társadalmi értékelést fejez ki, értékítéletet tartalmaz.⁸

Filozófiailag személyiségről csak akkor beszélhetünk, ha az egyén mint a közösség tagja azonosul a közösséggel, másrészt ha az egyén el is különül attól.⁹ A személyiség filozófiai fogalmából tehát nem vezethetők le közvetlenül a személyiségi jogok, illetve a személyiségvédelem jogi szabályozása.¹⁰ Nem vezethetők le, miután a filozófiai fogalom e társadalmi intézménynek csupán legáltalánosabb vonásait és fejlődéstörvényeit tisztázza. Azt azonban már nem határozza meg – és a filozófiai természetéből következőleg nem is határozhatja meg –, hogy a személyiség a társadalmi élet különböző szféráiban hogyan jelentkezik, milyen sajátos megnyilvánulási formái vannak. Még kevésbé ad és adhat választ a személyiségvédelem problémáira, amelyek a társadalmi élet egy sajátos területén, a jog világában jelentkeznek. Mindez a jogi gondolkodásban abban a felismerésben jut kifejezésre, hogy a személyiség jogi kategóriája nem azonos a filozófiai személyiségfogalommal. A jogi megítélés szempontjából a személyiségnek az értékjellege a döntő.

Az értékelés mindig valamilyen viszonyítást, valamivel való összemérést jelent. Eszmei értékeknél a viszonyítási alapot nem a vagyoni jellegű mértékegységek, hanem a különböző értékelő rendszereknek, szabályozó rendszereknek megfelelő – értékelést kifejező – normák adják.

„A modern jogelméletben általában elfogadott az a felfogás, hogy a jogi normának értéktartalma van. A jogi norma tartalma értékelést fejez ki. Ennek ontológiai forrása a társadalmi lét gyakorlata.”¹¹

A személyiség is társadalmi elismerésen alapuló eszmei érték, amely sajátos társadalmi szükséglet kielégítést szolgál. Ez a társadalmi szükséglet az emberi egyed – a személy – önmegvalósítása, a személy részvétele a társadalomban, mint az egyéni és a társadalmi lét nélkülözhetetlen feltétele, amely azt is jelenti, hogy „mindenkinek joga van személyiségének szabad kibontakoztatásához”¹². Ezért a személyiség is jogi védelmet kíván. A személyiség a vagyoni értékekhez – a dolgokhoz – hasonlóan, de azoktól viszonylag függetlenül a jogi védelem tárgya.

A jogban is meg kell különböztetni egymástól a személyt és a személyiséget. A köznyelv a személy és a személyiség szavakat gyakran felváltva és elég rendszertelenül használja.

⁸ SZILÁGYI IMRE: Az „örök” értékek nyomában. (Bp., 1975. 306. old.)

⁹ HORVÁTH TIBOR: A büntetőjogi személyiségvédelem elméleti alapkérdései. (Állam- és Jogtudomány, Bp., 1967. 3. sz. 377–378. old.)

¹⁰ SÓLYOM I. M. 10. old.

¹¹ PESCHKA VILMOS: A jogszabályok értéktartalma. (Állam- és Jogtudomány, Bp., 1976. 4. sz. 572–574. old.)

¹² A Német Szövetségi Köztársaság Alkotmánya 2/1. cikk.

A fogalom megjelölés pontos tisztázása végett tüzetesen el kell határolni egymástól a két kifejezést.

Törő Károly szerint: „*a személy jelöli a jogban az emberi egyedet, mint a jogok és a kötelezettség alanyát. A jog – a szükségletkielégítés és az ennek eszközeként védett érték szolgálatában – a személy javára, illetve a személy terhére ír elő, enged vagy tilt meg bizonyos magatartásokat.*”¹³

Eltérően használja Horváth Tibor a személy és a személyiség fogalmat. Személy alatt az embert mint biológiai egységet, személyiség alatt a társadalmi fogalmat jelöli.¹⁴

Megállapítható, hogy a személyiség rendkívül sokrétű, összetett, mégis egységes jelenség. Számos olyan összetevő eleme van, amelyek önmagukban is alkalmasak valamilyen eszmei (pl. esztétikai) szükséglet kielégítésére, ezért önmagukban is eszmei értéket jelentenek.

Az összetevő elemek között olyanok is vannak, amelyek viszonylagosan elkülönülhetnek magától a személytől, eredményükben tárgyiasulhatnak. Ez az elkülönülés azonban soha nem lehet teljes. Például a képmás, az ábrázolt személy képmása, vagy a mű a szerzőjének az alkotása marad akkor is, ha bárki más nyere felette használati jogot. (A Ptk. 80. § szerint a személyhez fűződő jogok megsértését jelenti a más képmásával vagy hangfelvételével kapcsolatos bármiféle visszaélés, ezek nyilvánosságra hozatalához – a nyilvános közszereplés kivételével – az érintett személy hozzájárulása szükséges.)

A személyiség egyes tartalmi elemei szerves összefüggésükben alkotják magát a személyiséget. A személyiség sokrétűsége ellenére egységes és oszthatatlan összefüggő egész. A személyiség fogalmának sokféle megközelítési lehetőségéből adódóan a személyiségvédelem fogalmának is sokféle megközelítési lehetősége van.

A sokszínűséget sok szerző idézetével lehetne szemléltetni, de a jogi megközelítés miatt csupán az egyik legnagyobb büntetőjogász, Angyal Pál megfogalmazását emelem ki, aki így foglalja össze a személyiségi jogokat: „*Személyiségi jogban az embernek személyével egybefüggő, azok eszmei, nem vagyoni értékei értendők, amelyeket, mert a személy lényegéhez tartoznak és létezésének nélkülözhetetlen feltételei és elemei, a jogrend mindenkivel szemben oltalomban részesít és ezzel az ún. abszolút jogok sorába emel.*”¹⁵

A személyiségvédelem mint jogi jelenség nem értelmezhető az állam és az ember egymáshoz való viszonya nélkül. Az egyén és a közösség egymáshoz való vi-

¹³ TÖRŐ KÁROLY: Személyiségvédelem a polgári jogban. (KJK, Bp., 1979. 23. old.)

¹⁴ HORVÁTH TIBOR: A büntetőjogi személyiségvédelem elméleti alapkérdései. (Állam- és Jogtudomány, 1967. 3. sz. 175. old.)

¹⁵ ANGYAL PÁL: Jogfilozófia. (1929. 55. old.)

szonya az emberi közösséggel együtt jött létre és létezik napjainkban is, mint az állampolgári vagy emberi jogok, valamint ennek történelmileg meghatározott konkrét megoldása, amely a polgári társadalom szülötte.¹⁶

A modern polgári társadalom egyik alapvető következménye az volt, hogy elvált egymástól a magántulajdon és a politikai hatalom. Létrejött egy sajátos társadalmi struktúra, amelynek alapjául a piacgazdaságból eredő társadalmi, gazdasági, életmódbeli különbségek szolgálnak.

Elvált egymástól a köz- és magánélet, és a munkamegosztás további, magasabb szintű differenciálódása következtében létrejön a profi politikus intézménye. Kialakult a modern polgári állam és annak ikertestvére, a modern jog is. Ez az állam megszüntette a magángazdaság és a társadalom magánszférái fölötti ellenőrzést, amelyet jogi tilalomként is megfogalmazott, továbbá jellemzője az állampolgárok szabadságának politikai és jogi elismerése.

A tulajdonnal való szabad rendelkezés joga mellé, annak mintájára további jogokat fűz, mint pl. a szerződési szabadság, a vallásszabadság, a gyülekezési szabadság, a sajtószabadság, a tanszabadság, a személyi szabadság joga.

Az emberi jog így tehát a polgár autonómiáját, szabadságát jelenti az államhoz képest. A mai értelemben vett modern állampolgári és emberi jogokat Európában a felvilágosodás alakította ki és az első polgári alkotmányokban fogalmazódtak meg. (A történeti kialakulás hosszadalmas ismertetésétől eltekintek.)

Kevés olyan nézet van, amelyet olyan sok értelemben használnának, mint az állampolgári vagy emberi jogokat: társadalmi tényekként, a hatalom korlátjaként, az állampolgár autonóm cselekvésének garanciájaként és kizárólag a jog világába tartozó szabályokként.

Az emberi jogok és az állampolgári jogok megkülönböztetésének mind történetileg, mind elméletileg, mind pedig a belső jog és a nemzetközi jog elhatárolása szempontjából van jelentősége. Történetileg azért, mert az emberi jogok fogalmának kialakulása a XIX. században szorosan kapcsolódott a jogok természetjogi felfogásához, vagyis ahhoz, hogy az embernek vele született, emberi mivoltához tartozó jogai vannak, amelyeket az állam sem vehet el. Elméletileg azért, mert az ember jogát és a polgár jogát sokak véleménye szerint meg kell különböztetni, hiszen az ember joga korlátozhatatlan, a polgár joga pedig az állam által a köz érdekében korlátozható. Nemzetközileg pedig azért, mert a nemzetközi jog az államok érintkezése kapcsán az emberi jogokat, mint az államok nemzetközileg vállalt kötelezettségét fogja fel.

Az állampolgári vagy emberi jogok fogalmát ma már legalább négyféleképpen szokták értelmezni. A legszélesebb értelmezés szerint a társadalomban helyet fog-

¹⁶ SÖLYOM i. m. 48. old.

lalo egyen vagy embercsoport minden olyan cselekvési lehetőséget állampolgári jogként kell felfogni, amely a társadalmi együttélés során az egyént, illetve csoportjait megilleti. Szűkebb értelmezés az, amikor az államhoz viszonyított cselekvési lehetőséget nevezzük állampolgári jognak. Még további szűkítést jelent, amikor a cselekvési lehetőséget csak az állam által kibocsátott vagy szankcionált jogi normákhoz, jogszabályokhoz mérjük. Ez a leszűkített állampolgári jogfogalom azonban még mindig nagyon tág, mert a jogi normák ugyanis társadalmi folyamatokat szabályoznak és a szabályozás kapcsán az egyéneknek, illetve csoportjaiknak vagy cselekvésre adnak felhatalmazást (jogok), vagy cselekvésre kötelezik őket (állampolgári kötelesség). Ezért jött létre történelmileg az ún. alapvető állampolgári jogok fogalma, amelyek kifejezi, hogy a jogilag garantált cselekvési lehetőségnek nem mindegyike állampolgári jog, vagyis az alapvető jelző tehát a további szűkítés.

Egyébként történetileg mind a négy fogalom létrejött és történetileg az alapjogoknak legalább három nemzedéke különül el. (Ezek történeti ismertetésétől eltekintek.)

A modern alkotmányjog azonban a közhatalomhoz képest rendszerezi az alapjogokat és így az állami szerepfelfogás szerint négy alapsóport különíthető el: 1. a szabadsággok, 2. a direkt politikai jogok, 3. az egyenjogúság, 4. a gazdasági és szociális jogok.

A szabadsággok, amelyeket többen az egyetlen igazi alapjog-csoportnak tartanak, a közhatalmat gyakorló állami szervek elé állítanak korlátokat. Más megközelítésben pedig az állam harmadik személyekkel, csoportokkal szemben nyújt az egyéneknek védelmet, pl. a bűnüldözési funkció teljesítésével. A politikai jogok a közhatalom gyakorlásában való közvetett vagy közvetlen részvételt biztosítják. Az egyenjogúság az egész jogrendszert átható alapelv. A gazdasági, szociális és kulturális jogok az állam tevéleges cselekvését feltételezik, de nem kizárva az egyes területeken működő autonómiákat, önszerveződéseket.

Napjainkra megjelentek az állampolgári kötelezettségek is az egyes alkotmányokban, de ezek száma és tartalma meglehetősen kialakulatlan és ugyanez érvényes az emberi jogokra vonatkozó nemzetközi egyezményekre is. Amennyiben e kötelezettségek az alkotmányokba bekerülnek, csak deklaratív jellegűek és a részletes szabályokat konkrét jogi normák tartalmazzák.

Az Alkotmány mint legfőbb államjogi szabály alapjogként rögzíti a legfontosabb személyiségi jogokat. Ezek az élet, egészség és testi épség védelme, a munkához, a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához való jog, a művelődés, a tudományos és művészeti alkotó tevékenység szabadságához való jog, a gondolat-, a lelkiismeret- és a vallásszabadság, a személyes szabadság és sérthetlenség, a szabad véleménynyilvánításhoz, továbbá a közérdekű adatok megismeréséhez, il-

letőleg terjesztéséhez, valamint a jó hírnévhez, a magánlakás sérthetlenségéhez, a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jog. Az Alkotmány és a különféle nemzetközi egyezmények és nemzetközi jogi normák által meghatározott alapjogok általánosságban a legszélesebb körben teremtik meg a különböző társadalmi érdekek érvényesítésének feltételeit és biztosítékait.

Minden személyiségi jog abban az alapjogban gyökerezik, amely az ember képességeinek szabad kifejlesztésére vonatkozik, de megvalósulásukhoz, gyakorlati érvényesülésükhöz szükség van konkrét alanyi jogokat és kötelezettségeket meghatározó részletszabályokra és megfelelő szankciórendszer kiépítésére.

Magának az Alkotmánynak nincsenek is olyan eszközei, amelyek megvalósíthatnák azokat a feladatokat, amelyeket a polgári jogi és a büntetőjogi személyiségvédelem lát el.

A jelenleg hatályos magyar Alkotmány és a rendszerváltást követő több törvény (egyesületről, gyülekezésről, sztrájkokról, pártokról, választásról, alkotmánybíróságról, alkotmánymódosításokról) rendelkezései tartalmazzák, deklarálják és biztosítják az emberi jogok érvényesülését.

Az állampolgári szabadságjogok két csoportját szoktuk megkülönböztetni, az egyik a politikai szabadságjogok, vagyis az ún. kollektív szabadságjogok, a másik az ún. személyi szabadságjogok. Az első csoportba tartozik az egyesülési és gyülekezési jog, a szólás- és sajtószabadság, a lelkiismereti és vallásszabadság. A második csoportba tartozó szabadságjogok jellemzője az, hogy a közhatalmat gyakorló állami szervek elé jogi korlátokat állítanak és garanciális jellegűek. Ide tartozik az élethez, a testi épséghez, az egészséghez való jog, a magánszféra sérthetlenségének joga, a szabad mozgás, a lakóhely szabad megválasztásának joga, a becsülethez és a jó hírnévhez való jog stb.

Az uralkodó nézetek szerint a szabadságjogok és a személyiségi jogok kapcsolata cél-eszköz viszony. Az alkotmányos és a nemzetközi jogi szabályozás nem teszi feleslegessé, sőt, kifejezetten szükségessé teszi a személyiségvédelem alkotmányos elveinek a megvalósítására hivatott polgári jogi és büntetőjogi személyiségvédelmi rendelkezéseket.

A büntetőjog a polgári jog mellett a legszélesebb körben biztosítja az alkotmányos elvek érvényesítéseként a személyiség védelmét és a büntetőjog eszközei a leghatékonyabbak.

A polgári jogi szabályozás feladata elsősorban a rendezés, ezért eszközei elsődlegesen helyreállító, értékkiegyenlítő jellegűek. A büntetőjog feladata a személyiségvédelem területén nem a rendezés, hanem az értékkiegyenlítés, de nem is a megsértett egyensúly helyreállítása, hanem kizárólag a jogos sérelem szankcionálása, az egyéni és társadalmi védekezés. A büntetőjog a védelmi funkcióját azon keresztül

teljesíti, hogy meghatározott emberi magatartásokat büntetőjogi szankciók kilátásba helyezésével tilalmaz, azaz a személyek és a személyiségek magatartását kívánja befolyásolni társadalmilag kívánatos vagy hasznos irányba.

A büntetőjog sajátos jellegéből, eszközeinek objektív lehetőségeiből és ennek korlátaiból kiindulva megállapítható, hogy bármennyire kívánatos lenne is, a büntetőjog nem állíthatja védelmének középpontjába a személyiség egészét, kénytelen azzal megelégedni, hogy kiragadja a személyiség egészéből azokat a vonatkozásokat, amelyek közvetlen kapcsolatban vannak emberi magatartásokkal és így a büntetőjogi védelem tárgyaiként megragadhatók.

A büntetőjognak tehát bizonyos szelekciót kell elvégeznie ahhoz, hogy meghatározza a személyiség büntetőjogilag releváns értéként jelentkező vonatkozásait.

A büntetőjog számára védendő társadalmi értéként jelentkezik egyrészt a személyiség, mint biológiai egyed, az ember biológiai léte, mint a személyiség természeti hordozója, másrészt az egyén individuális léte, vagyis maga az individuum, valamint a személyiség közösségi, elsődleges és közvetlenül társadalmi lény mivolta.¹⁷

A polgári jog és a büntetőjog is feltérképezi, katalógusba rendezi és védelemben részesíti a legfontosabb szabadságjogokat, amelyeket a személyiségvédelem tárgyai körébe is sorolhatunk. Ezek a következők: mindenfajta diszkrimináció tilalma, vagyis nem, faj, nemzetiség, felekezet szerinti megkülönböztetés tilalma, a lelkiismereti és a vallásszabadság gyakorlása, a személyes szabadság jogellenes korlátozásának tilalma, a névviselés joga magánszemély és jogi személy esetében is, a jó hírnév, a becsület, az emberi méltóság védelme, a kép, a hang, a képmás és a hangfelvétel védelme, a magánlakás védelme, a titokvédelem, a magántitok, a levéltitok, a gazdasági titok védelme, az adatvédelem stb. A személyiségi jog védelmének általános polgári jogi eszköze a bírói úton történő igényérvényesítés és ennek keretében a jogsértés megállapításának, az attól való eltiltásnak, az elégtétel kérésének, a kártérítésnek, ezen belül vagyoni és nem vagyoni kár megfizetésének követelése, továbbá az esetleges bírságok kiszabása, valamint speciális jogintézményként a sajtó helyreigazítás alapján történő közzététel.

A személyiség polgári jogi védelmének általános és különös szabályairól, rendelkezéseiről, lehetőségeiről és korlátairól csak annyiban tesztek említést a továbbiakban, amennyiben azok összefüggnek, megalapozzák vagy kiegészítik a büntetőjogi védelem elvi és gyakorlati eszköztárát.

A személyiség büntetőjogi védelmének releváns szabályait és gyakorlatát a következő szám tartalmazza.

¹⁷ BUSCH BÉLA: A személyiség büntetőjogi védelme. (PhD értekezés) 2001. 21. old.